

Література

1. Аксаков С.Т. Детские годы Багрова – внука, служащие продолжением семейной хроники / С.Т. Аксаков. – М. : Сов. Россия, – 1984. – 248 с.
2. Арушанова А.Г. Истоки диалога / А.Г. Арушанова, Н.В. Дурова, Е.С. Рычагва // Дошкольное воспитание. – 2001. – № 1. – С. 53.
3. Богуславский М.В. Генезис гуманистической парадигмы образования в России на рубеже XIX и XX веков / М.В. Богуславский // Педагогика. – 2000. – № 4. – С. 63–70.
4. Егорова А.Е. Диалог в образовании / А.Е. Егорова // Сборник материалов конференции. Серия “Symposium”. – СПб. : Санкт-Петербургское общество, 2002. – Вып. 22.
5. Модзалевский Л.Н. Очерк истории воспитания и обучения с древнейших времен до наших дней / Л.Н. Модзалевский. – СПб. : Алетейя, 2000. – 429 с.
6. Слуцкий В.И. Философия образования Мартина Бубера / В.И. Слуцкий // Педагогика. – М., 2000. – № 8. – С. 94–99.
7. Парамонова Л.А. Дошкольник в мире диалога: воспитание толерантности / Л.А. Парамонова, Т.И. Алиева, А.Г. Арушанова // Дошкольное воспитание. – 1999. – № 5. – С. 70–73.
8. Пряникова В.Г. История педагогики : учеб. пособ. / В.Г. Пряникова, З.И. Равкин. – М., 1995.
9. Шевченко Г.П. Словник-хрестоматія педагогічних понять : навч. посіб. для студентів, аспірантів, викладачів / Г.П. Шевченко та ін. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2004. – 272 с.

МАМАЄВА О.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Важливим завданням підготовки майбутніх учителів у педагогічному ВНЗ є забезпечення високого рівня пізнавальної активності, самостійності мислення та творчого пошуку в кожного студента, а також закріплення цих якостей як особливостей його особистості.

Мета статті – висвітлити на основі аналізу наукових досліджень сутність поняття пізнавальної активності майбутніх учителів та особливості її формування.

Філософські та психологічні наукові дослідження свідчать, що провідною рисою людини є активність. С. Гончаренко звертає увагу на інтегративний характер цієї провідної риси людини: “Активність особистості – здатність людини до свідомої трудової й соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища й самого себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної та духовної культури. Активність особистості виявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні...” [2].

К. Альбуханова-Славська зазначає, що поняття “активність” більш широке, ніж “діяльність”, адже перша виявляється і в пізнанні, і в спілкуванні, і в життєвому шляху в цілому.

Поглиблює такий підхід В.З. Коган: “На рівні аналізу людини не взагалі, а особистості як суб’єкта конкретної соціальної діяльності поняття “активність” уже не тотожне поняттю “діяльність” і виступає як самостійна категорія, що відображає кількісно-якісний бік діяльності особистості” [3].

В.І. Лозова вважає, що такі підходи все ж не вичерпують сутності активності, тому що остання характеризує не тільки діяльність суб’єкта, а й став-

лення його до процесу діяльності. Саме на цей бік активності звертають увагу М. Данилов, К. Платонов, О. Ковальов, Т. Мальковська.

Уперше в педагогічній науці застосовуючи цілісний підхід до категорій “активність” і “пізнавальна активність”, проф. В.І. Лозова визначає активність “як рису особистості, що виявляється в стані готовності до самої діяльності як її здійснення, вибір оптимальних шляхів досягнення поставленої мети, виявляючи тим самим ставлення до конкретної діяльності” [4]. Звернути увагу на складний, інтегральний характер цієї категорії, її тісний зв’язок з метою, мотивами, вольовою та емоційною сферами особистості, специфікою її діяльності, В.І. Лозова наголошує на тому, що “активність” передбачає певний психологічний стан суб’єкта, який виникає на основі потреб, мотивів, інтересів, котрі сприяють визначенню мети.

У філософській, психолого – педагогічній літературі визначають такі ознаки пізнавальної активності: ініціативність, інтерес, допитливість, сумлінність, воля, самостійність, наполегливість у досягненні мети, творчість, цілеспрямованість, доведення справи до кінця, готовність і прагнення до діяльності. Пізнавальна активність як риса особистості передбачає дію всіх психічних процесів, стану на об’єкт пізнання. Суттєвий вплив на ці процеси справляє вчитель, який обирає оптимальні способи впливу на інтелектуальну, емоційну, морально – вольову сфери діяльності особистості. Тому важливо формувати в майбутніх учителів прояв пізнавальної активності в різних видах діяльності для майбутньої професії.

Розвиток пізнавальної активності, самостійності мислення та творчого пошуку студентів тісно пов’язаний з формуванням у їх позитивного ставлення та соціально – психологічної готовності до майбутньої педагогічної діяльності.

Умовою формування гідного спеціаліста є включення його в різні види діяльності. Громадська діяльність дає змогу майбутнім учителям виявити свої позитивні якості, закріпити навички, підвищити рівень знань та сформувати свою активну життєву позицію. Громадська діяльність – це діяльність, в основі якої лежать громадські інтереси, тобто спрямована на реалізацію інтересів суспільства. Це діяльність на благо інших, широкого соціального середовища або всього суспільства. Звичайно, цю діяльність не можна собі уявляти як одностороннє явище. У процесі громадської діяльності, орієнтованої на благо інших людей, формується суб’єкт цієї діяльності. Ще М.Г. Чернишевський зазначав, що участь людини в громадському житті є однією з необхідних умов її розвитку, формування її духовного бачення, бо це найкраща школа для розвитку в людині істинно людської гідності.

Показником громадської активності особистості може бути участь у суспільно-політичній діяльності, яка складається з таких моментів, як:

- факт участі;
- характер;
- значущість виконуваних функцій;
- результативність діяльності;
- ініціатива, вимірювана кількістю й характером даних пропозицій щодо вдосконалення діяльності громадських і самодіяльних організацій;
- сумлінність виконання громадських функцій;

- мотив діяльності;
- задоволеність діяльністю тощо.

Деякі з названих критеріїв передбачають наявність пізнавальної активності особистості, оскільки результативність будь-якого виду діяльності неможлива без ініціативи, самостійності, творчості пізнання змісту, методів і засобів будь-якої діяльності. Без знань дія не відбудеться. Виконавець повинен мати хоча б елементарні уявлення про об'єкт діяльності. Тоді він може оцінити об'єкт як такий, що відповідає або не відповідає його інтересам, визначити умови ефективної діяльності. Саме тут необхідна пізнавальна активність. Пізнавальна активність студента повинна сприяти розвитку у нього допитливості, прагнення до знань, свідомого ставлення до здобуття знань і самостійності в оволодінні ними.

Зміст діяльності громадських організацій полягає в здобутті певних знань, у формуванні відповідального ставлення до навчання, розвитку пізнавальних інтересів студентів. Керівники організацій проводять роз'яснення студентам щодо:

- значення освіти для життя суспільства й кожної людини;
- необхідності здобуття глибоких і міцних знань;
- формування прагнення до безперервного вдосконалення своїх знань;
- уміння поповнювати знання шляхом самоосвіти;
- виховання відповідального ставлення до навчання як свого основного громадського обов'язку;
- свідомої дисципліни у виконанні вимог університету;
- формування активної позиції студентського колективу;
- посилення морального стимулювання студентів;
- про формування умінь застосовувати здобуті знання в суспільно корисних справах організації.

Особливу роль для розвитку пізнавальних інтересів відіграє участь студентів у роботі різних факультативів, агітбригад, клубів. Діяльність у таких організаціях задовольняє індивідуальні запити, інтереси, схильності, виховує навички колективної праці, підвищує їх загальнокультурний рівень.

Важливо організувати в ланках систематичний обмін думками, досвідом і знаннями, здобутими в організаціях.

Розвитку у студентів допитливості й пізнавальних інтересів сприяють конкурси, турніри, наочні вікторини, брейн-ринги. Обов'язкова умова змагань – новизна й цікавість пропонованих питань. У процесі підготовки та проведення змагань, конкурсів, вікторин студенти пізнають багато нового, цікавого та цінного для себе. Дух змагання, прагнення не відстати один від одного, здобути перемогу спонукають студентів вивчати нову додаткову літературу, працювати над енциклопедіями, словниками тощо. Студенти поглиблюють і розширюють свої знання, вчаться застосовувати їх на практиці, що має важливе значення для їх подальшої педагогічної діяльності. Великі можливості в розвитку та формуванні допитливості, інтересу, жаги до знань має використання наукових журналів, посібників, газет. Важливо, щоб студенти мали можливість висловити свою точку зору, переконатися в правильності або помилковості власної оцінки.

Висновки. Важливою умовою ефективності громадської діяльності з метою формування пізнавальної активності вважаємо: збагачення змісту гро-

мадської діяльності та вдосконалення різних форм самоврядування. Організовуючи діяльність студентів, необхідно використовувати ефективні педагогічні засоби для максимального розвитку особистості. Одним із шляхів є ускладнення змісту громадської діяльності: підвищення її інтелектуального змісту, використання громадських доручень, що є головною формою здійснення громадської діяльності. Інтелектуальний зміст діяльності – зміст, що забезпечує розумову активність студентів, сприяє їхньому збагаченню знань.

Отже, підвищення інтелектуального змісту громадської діяльності є важливим фактором розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів. Щодо громадських доручень, то виникає проблема на практиці. На жаль, якість виконання студентами громадських доручень знижується, мало уваги приділяється моніторингу виконання громадської діяльності, не надається допомога у виконанні та організації громадських доручень. Тому дуже важливо організувати громадську діяльність, залучати до неї майбутніх учителів для формування пізнавальної активності, яка передбачає високий професіоналізм та прагнення до вдосконалення особистості майбутніх учителів.

Розвиток пізнавальної активності студентів, формування умінь застосовувати здобуті знання з практики здійснюються завдяки залученню їх у різні форми суспільно-політичної, суспільно корисної діяльності, що створює численні життєві ситуації, у яких майбутні вчителі застосовують здобуті знання, використовують їх у найголовнішій меті – виховання молодого покоління.

Література

1. Альбуханова-Славская К.А. Активность и сознание личности как субъекта деятельности / К.А. Альбуханова-Славская // Психология личности в социалистическом обществе. Активность и развитие личности. – М. : Наука, 1989. – 110 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997.
3. Коган В.З. Понятие “Активность личности” как категория социальной психологии / В.З. Коган // Некоторые проблемы личности : сб. аспирантских работ. – М., 1971. – С. 141–145.
4. Лозова В.І. Пізнавальна активність школярів: Спецкурс із дидактики : навч. посіб. для пед. інститутів / В.І. Лозова. – Х. : Основа, 1990. – 89 с.
5. Попова Е.В. Формирование познавательной активности школьников в их общественной деятельности : дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е.В. Попова. – Х., 1990. – 232 с.

МАРИКІВСЬКА Г.А.

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ВИСТУПАТИ ПЕРЕД СЛУХАЧАМИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ЗАКЛАДІ

У процесі подальшого розвитку демократичних основ українського суспільства посилюється роль управлінської діяльності, що пронизує всі сфери. У зв'язку із цим сьогодні зростають вимоги до керівників усіх посадових рангів, унаслідок чого особлива увага приділяється питанням ефективності та вдосконалення професійної підготовки управлінців – менеджерів, формування в них мовленнєвої компетентності, що є критерієм ефективної управлінської діяльності сучасного керівника.